SØNDRE LAND KOMMUNE

Arkivsak: 26/2770
Saksbehandler: Håvard Eriksen
Dato: 09.09.2026

Saksframlegg

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
34/26	Komité for Oppvekst	21.09.2026
126/26	Formannskapet	30.09.2026
75/26	Kommunestyret	19.10.2026
23/26	Det kommunale ungdomsrådet	13.10.2026
	Det kommunale eldrerådet	
	Det kommunale rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne	

Utredning av oppvekstområdet i Søndre Land

Innstilling:
1. Kommunestyret tar høringsinnspillene og redegjørelsen av gjennomført høringsprosess til orientering.

2. For å nå målet om god kvalitet for alle barn, og sikre en helhetlig og bærekraftig oppvekstsjeneste i framtida vedtar kommunestyret følgende endringer:

- a. Å legge ned Trevatn barnehage (alternativ 2) fra og med barnehageåret 27/28. Berørte barn i Trevatn barnehage tilbys plass i øvrige kommunale barnehager i samsvar med barnehageloven og gjeldende opptaksbestemmelser.
- b. Å slå sammen Fryal skole og Odnes skole (alternativ 3) fra og med skoleåret 27/28.
- c. Økonomiske konsekvenser av foreslåtte endringer legges fram i behandling av økonomi- og handlingsplan for neste periode.
- d. Gjennomføre nødvendige endringer for å tilpasse de øvrige tjenester innenfor oppvekstområdet.

3. Kommunestyret legger til grunn at barnets beste er vurdert i tråd med Grunnloven § 104, FNs barnekonvensjon artikkel 3 og 12 samt barnehageloven og opplæringsloven.

4. Kommunestyret ber kommunedirektøren om å utarbeide og gjennomføre en overgangsplan for berørte barn, elever og familier før avviklingstidspunktet.

5. Kommunestyret ber kommunedirektøren særlig følge opp sårbare elever i overgangsfasen.

6. Kommunestyret ber kommunedirektøren om å utarbeide og gjennomføre en prosess som sikrer ivaretakelse og medbestemmelse blant ansatte og deres tillitsvalgte i utformingen av ny organisering av oppvekstfeltet.

7. Kommunestyret ber kommunedirektøren legge fram en evaluering innen et år etter gjennomførte endringer.

Formannskapet - sak 126/26

Behandling:
Kommunedirektøren innledet i saken, og kommunalsjefene for Opplæring og inkludering og Tidlig innsats og famile besvarte spørsmål fra komité for Oppvekst og fra formannskapet.
Svarene vil bli vedlagt protokollen.
Varaordfører Erik Bjørnsveen (BL) redgjorde for sitt tilleggsforslag.

Votering nr 1 - Votering over forslag
Opprinnelig forslag: 0 stemmer (0%)
Sak 126/26 Utredning av Oppvekstområdet i Søndre Land: 7 stemmer (100%) - AP 4, SBL 1, SP 1, UAVH 1
Erik Bjørnsveen (SBL), Andre partier: SBL
Stemmer:
Roger Fløttum (AP)
Per-Arne Perstuen (AP)
Erik Bjørnsveen (SBL)
Anne Eli Olsby Hoff (AP)
Mona Bjerke Hansen (AP)
Mona Tønnesland Tholin (SP)
Knut Fremstad (UAVH)

Nytt forslag:
pkt 1. Kommunestyret tar høringsinnspillene og redegjørelsen av gjennomført høringsprosess til orientering.
pkt 2. Kommunestyret ber seg forelagt svar på spørsmål fra komite arbeidet.
pkt 3. Kommunestyret avgir endelig vedtak i saken angående utredning av oppvekstområdet i Søndre Land 16. november 2026.

Komité for Oppvekst - sak 34/26

Behandling:
Komiteen drøftet kommunedirektørens innstilling i saken. Oppsummerende kommentarer/spørsmål/innspill:

- Alternativet «Fortsette som før» - er ikke et alternativ, fordi ingen ting vil kunne fortsette som før. Dette kommer ikke klart nok fram i saken.
- Veldig uheldig å ødelegge det vi nå gjør ift. tidlig innsats – ved å opprettholde dagens struktur.
- Fryal er da ingen voldsom stor skole. All grunn til å tro at ungene blir godt ivaretatt på en felles 1.-7.-skole.
- Det å ta bussen til Hov vil kunne gå fint.
- Skal vi drive to skoler på et akseptabelt nivå eller skal vi drive tre dårlige skoler?
- Hva med åpningstidene til SFO, hvis skolene slås sammen? De bør utvides i begge ender.
- Hva en skal gjøre med eventuell tom bygningsmasse. Hva koster det å la bygningene stå?

- Hva med økte utgifter ved deling av klasser på Fryal?
- Hva hvis det startes Montessoriskole på Odnes? Hva vil dette koste kommunen?
- Viktig at uteområdene tas vare på videre ved Odnes skole, hvis denne avvikles. Anlegget må holdes i orden framover.
- Hvilke støttetjenester må kuttes, hvis strukturen opprettholdes?
- For barnehage: Vurdering knyttet til hva som skal avvikles; en avdeling (småbarnsavdeling) i Hov barnehage eller Trevatn, som er mer kostnadskrevende som en enavdelings barnehage. Grettegutua og Svingen har 72 plasser (tre rene avdelinger). Hvordan lar det seg gjøre å stenge ned en avdeling i Hov?
- Hvor mange barn er det framover på Trevatn? (Per nå er det 2 ledige plasser.)
- Bekymringsfull sårbarhet ved Trevatn at det er kun er en voksen på jobb i deler av dagen.
- Konsekvensen av å beholde Trevatn kan være mindre, enn å beholde Odnes skole?
- Hva er kapasiteten i Vestre Toten til å ta i mot barnehageplasser?
- Forslag: Det kan være gunstigere å vente med nedleggelsen av Odnes til 2028. Stort kull i 2027 i 7. klasse. Hva kan være gjennomførbart på en god måte? Kanskje en bedre prosess for de involverte å ha lengre tid på gjennomføringen. Viktig at dette blir en god prosess.

Innstillingen til kommunedirektøren ble stemt på i sin helhet, hvorav fire stemte mot innstillingen og to representanter stemte for.

Bakgrunn:

Søndre Land kommune står, som de fleste kommuner, overfor store demografiske endringer. Andelen eldre øker, mens antallet innbyggere i yrkesaktiv alder blir lavere. Prognosene for antall barn og elever viser fortsatt en nedadgående kurve. Situasjonen tilsier lavere inntekter for kommunen, og et behov for omfordeling av ressurser. Det er gjort flere grep i kommunen for å møte situasjonen, blant annet er det gjennomført store investeringer og større omstillinger innenfor Mestring og Velferd. Det har over tid også vært jobbet langsiktig med å fremme innenforskap og forebygge utenforskap, gjennom satsing på forebyggende arbeid, tidlig og helhetlig innsats. Det er også gjort flere organisatoriske og strukturelle grep. Barnehage- og skolestruktur har vært tema i kommunen i flere omganger.

Det er nå behov for en helhetlig vurdering av oppvekstfeltet, hvor det også vurderes hva slags barnehage- og skolestruktur kommunen skal ha framover.

I kommunestyrets behandling av Handlings- og økonomiplan for 2026-2029, ble det bestemt at det innen første halvår 2026 skulle foreligge en helhetlig og kunnskapsbasert utredning av oppvekstområdet.

Formålet med utredningen var å gi kommunestyret et samlet, oppdatert og faglig forankret beslutningsgrunnlag for videre utvikling av kommunens samlede oppvekstilbud. Utredningen skulle belyse konsekvenser og alternative løsninger uten at det på forhånd skulle tas stilling til strukturelle endringer.

Saken legges nå fram for politisk behandling og behandles slik:

- Orientering om høringsprosessen og oppsummering av høringsinnspill i Formannskapet 9. september og Kommunestyret 14. september
- Orientering i politiske komiteer og behandling i komité for Oppvekst 21. september

- Behandling i Formannskapet 30. september
- Sluttbehandling i Kommunestyret 19. oktober

Saksfremstillingen supplerer og utdyper utredningsrapporten. Det er nødvendig å lese begge vedlegg (Behandling av høringsinnspill og utredningsrapporten) i tillegg til saksfremstillingen.

Kommunestyret mottok 15. juni 2026 utredningen *Helhetlig og kunnskapsbasert utredning av oppvekstområdet i Søndre Land kommune*. Kommunestyret tok utredningen til orientering, og ba kommunedirektøren om å komme tilbake med en sak som vurderer rapportens ulike alternativer til utvikling av oppvekstområdet i Søndre Land kommune. Kommunestyret vedtok også at utredningen skulle sendes ut på offentlig høring. I saker som omhandler mulige endringer for skoler og barnehager er involvering og medbestemmelse av stor betydning. Beslutningene berører barn, foreldre, ansatte og lokalsamfunn direkte, og kan få konsekvenser for barns trygghet, tilhørighet, læringsmiljø og hverdagsliv. For å sikre et godt beslutningsgrunnlag har det derfor vært viktig at de som påvirkes av endringene får mulighet til å komme med sine erfaringer, synspunkter og bekymringer. Barn og unges rett til å bli hørt følger av FNs barnekonvensjon artikkel 12, Grunnloven § 104, opplæringslova og barnehageloven. For å sikre forsvarlig vurdering av barns beste har Nordlandsforskning sin veileder *Vurderinger av barnets beste ved skolestrukturendringer - En veileder til barnerettighetsvurderinger basert på norsk lovverk, eksisterende veiledere og lovlighetskontroller* blitt fulgt. Siden flere av alternativene som skal vurderes omhandler endringer i barnehage og/eller skolestruktur er Utdanningsdirektoratets rundskriv (2024) om behandling av saker om skolenedleggelser og kretsgrenser lagt til grunn. Dette betyr bl.a. at konsekvensene av de ulike alternativene må vurderes ut fra hvordan de påvirker barn og unge, og at deres synspunkter skal inngå som en del av beslutningsgrunnlaget.

I arbeidet med utredningen gjennomførte KS Konsulent intervjuer etter det såkalte representasjons-prinsippet. Det vil si at de snakket med representanter for ansatte, ledelse, elever og foreldre ved alle barnehager og skoler. Utredningen oppsummerer innspillene fra elever, foreldre, ledere og ansatte slik: *Samlet sett viser funnene et system som i dag leverer tilfredsstillende, men varierende. Det trekkes frem av mange at det er nødvendig med strukturelle avklaringer for å sikre kvalitet, likeverdighet og forutsigbarhet over tid.* (KS Konsulent, 2026, side 51).

Hovedfunnene i utredningen som helhet (side 66-68) kan oppsummeres i følgende punkter:

- Elevene rapporterer om god trivsel.
- Synkende barnetall.
- Økonomisk press.
- Små og sårbare fagmiljø.
- Ulikhet mellom enheter.
- Behov for sterkere tverrfaglig innsats.
- Behov for politisk avklaring.

Basert på kommunestyrets vedtak 15.6. 26 ble det lagt opp til en bred involverings/høringsprosess hvor alle innbyggere i kommunen ble gitt anledning til å si sin mening om anbefalingene til endringer en finner i utredningen fra KS Konsulent. Høringsperioden varte fra 18. juni til 1. september, og ved fristens utløp var det kommet inn 158 høringssvar. Alle høringsinnspillene er åpent tilgjengelig i kommunens postliste (https://innsynpluss.onacos.no/sondre-land/). Administrasjonen har analysert og oppsummert høringssvarene ved hjelp av tematisk analyse. Metoden er valgt, siden den gir rom for å systematisere hva som går igjen i store mengder tekst og å gi en strukturert framstilling av mønstrene i innspillene. Oppsummeringen av høringssvarene er presentert i et eget dokument som ligger ved saken.

Det legges til grunn at det er god kvalitet i barnehager og skoler i Søndre Land. I det store bildet bekreftes dette blant annet av tall for gjennomføring i videregående skole, hvor andelen av elever som fullfører er høyere for Søndre Land enn for Innlandet og landet for øvrig. Det bekreftes også gjennom innspill fra både elever, ansatte og foresatte.

Samtidig viser tilstandsrapporter, utredningen fra KS Konsulent og kommunens folkehelse- og oppvekstprofil (Helsedirektoratet 2026) et utviklingspotensial. Det er blant annet bekymringsfullt at for mange barn ikke oppnår tilstrekkelig funksjonelle leseferdigheter, at elever fortsatt melder om mistrivsel og mobbing, at andelen barn og unge med behov for omfattende hjelpetiltak fra barnevernet er stort og at for mange unge er i utenforskap.

Telemarksforskning skriver i sin rapport *Demografiske endringer og kommunal omstilling* (2026): *Prioriteringer er i høy grad en politisk avgjørelse, mens endringene skal gjennomføres av administrasjonen og utøves i resten av organisasjonen, så et godt samspill mellom disse rollene er nødvendig for både planlegging og gjennomføring.* (side 18). Dette saksframlegget har til hensikt å belyse sentrale momenter som bør ligge til grunn for denne typen prioriteringer. I tråd med kommunestyrets vedtak juni 2026 er grunnlaget for de vurderinger og forslag som fremmes basert på utredningen fra KS Konsulent, høringsinnspill innkommet i saken, relevant forskning og eksempler fra andre kommuner nevnt som eksempler på «god praksis» i nevnte utredning.

I saksframlegget brukes oppdatert statistikk og rapporteringer rundt økonomiske forhold og demografiske framskrivninger. Det kan derfor framkomme mindre avvik mellom tallmaterialet i utredningen og tallmaterialet som legges til grunn i saksframlegget. Som en kvalitetssikring har utredningen som ble levert fra KS Konsulent blitt gjennomgått av relevante fagavdelinger i kommunen. Dette for å sikre at det som legges til grunn er så presist og opplyst som mulig.

2.1 Et felles mål

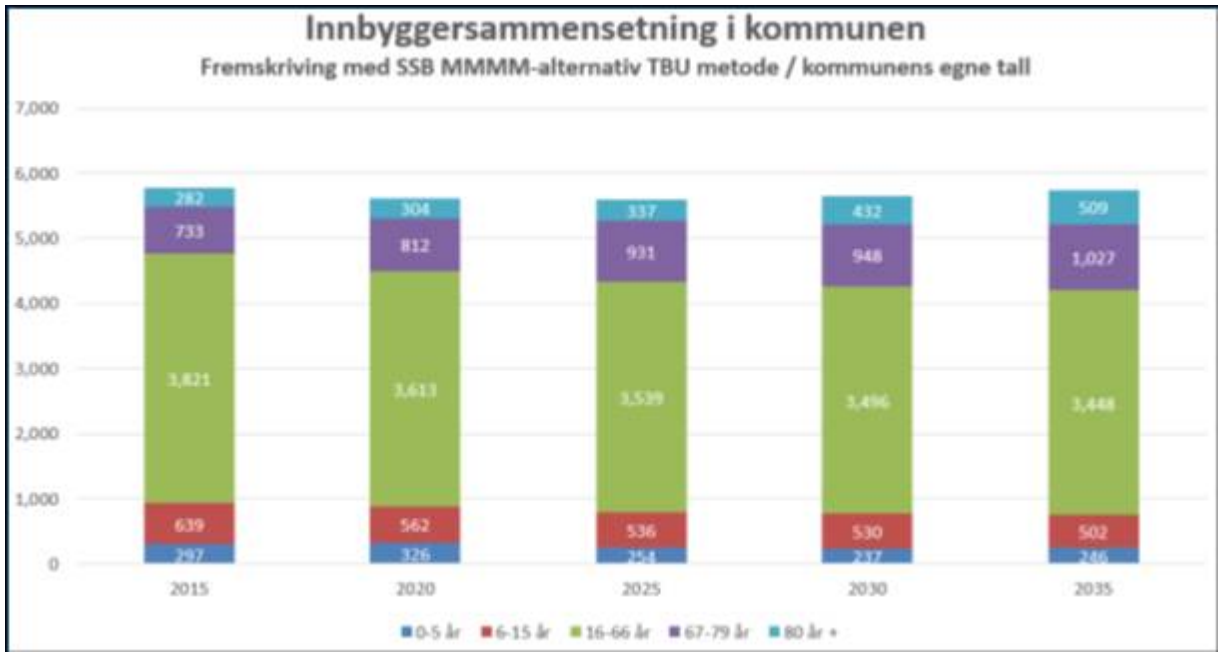
I Kommuneplanens samfunnsdel 2022 – 2034 sier vi at barn og unge i Søndre Land kommune skal ha en trygg, sunn og utviklende oppvekst som gjør at alle får et godt voksenliv med deltakelse i samfunns- og arbeidsliv.

En helt sentral betingelse for å nå et slikt mål er god kvalitet i skoler, barnehager, støttetjenester og helsestasjonstjenester. Kvalitet som begrep har mange betydninger, men i norsk oppvekstsammenheng brukes som hovedregel Utdanningsdirektoratets definisjon: «*Kvalitet i barnehage og skole handler om i hvilken grad virksomheten oppfyller samfunnsoppdraget og formålene som er fastsatt i lovverk, rammeplan og læreplanverk, og om dette gir gode vilkår for barns og elevers trivsel, utvikling, læring og danning»* (Utdanningsdirektoratet, u.å).

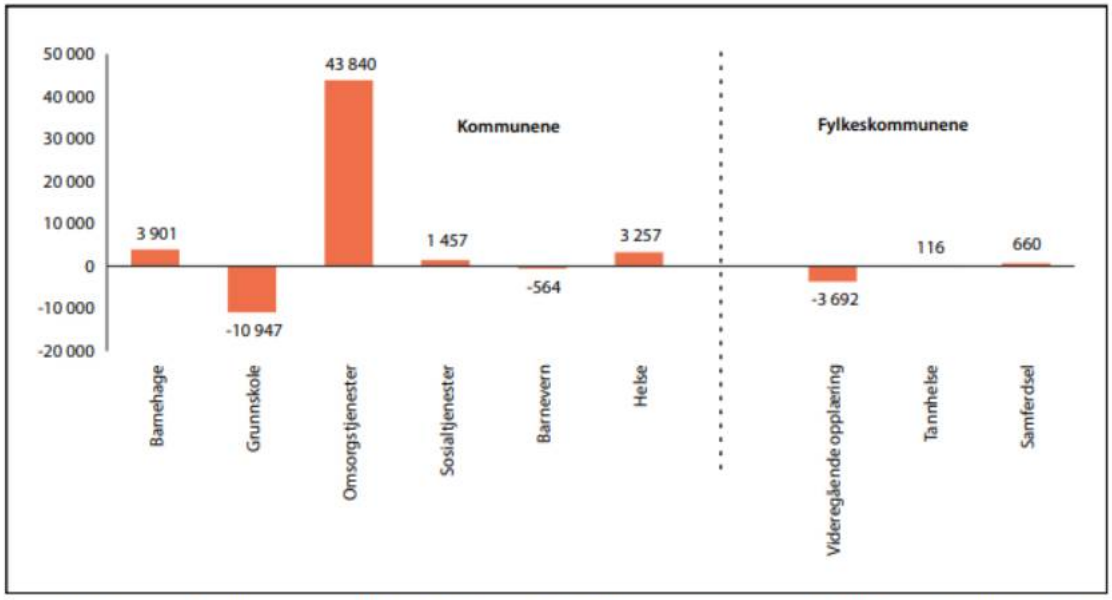
Kvalitet innen oppvekstfeltet kan ikke forstås uten å ta inn over seg konteksten og samfunnet rundt. I utredningen fra KS Konsulent vies forholdet mellom demografiske endringer og forventede kommunale inntekter stor plass som en sentral rammebetingelse.

2.2 Demografi og økonomi

Den demografiske utviklingen i Søndre Land kan visualiseres i følgende modell:

Forholdet mellom demografisk utvikling og økonomisk handlingsrom er også tema i den nylig lanserte *Fellesskolen – bærebjelken i framtidens samfunn* (NOU 2026:10). De gjengir blant annet en tabell fra Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU). De beregner hvert år hva det vil koste kommunene å opprettholde dagens standard og dekningsgrad på tjenestene, gitt de demografiske endringene.

Figur 4.4 Kommunesektorens anslåtte samlede merutgifter knyttet til demografiutviklingen fra 2025 til 2035. Mill. 2025-kroner.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi, NOU 2025: 10, Figur 10.5.

TBU anslår en nedgang i overføringer til kommunene den neste tiårsperioden på om lag 11 mrd. kroner for barn i grunnskolealder og en økning på om lag 44 mrd. kroner for omsorgtjenester (se figur 4.4). Som vist i utredningen fra KS Konsulent (side 9) samsvarer denne utviklingen med anslagene for utviklingen i Søndre Land.

2.3 Økonomi

Gjeldende handlings- og økonomiplan forutsetter betydelige omstillinger og flere strukturendringer.

Helårseffekten ved å avvikle Trevatn barnehage er beregnet til 2,6 millioner kroner. For Tidlig innsats og familie (TIF) er helårseffekten 2,2 millioner og for Lokalsamfunn 0,4 millioner. Dersom barnehagen legges ned fra august 2027, gir dette en beregnet merinnsparing på 1,1 millioner kroner i 2027. For Lokalsamfunn er det lagt inn en årlig innsparing på 0,4 millioner kroner fra 2027. En eventuell utsettelse av nedleggelsen av Trevatn barnehage vil føre til en udekket økonomisk ubalanse som må håndteres gjennom andre tiltak.

Helårseffekten ved å avvikle Odnes skole er beregnet til 8,9 millioner kroner. For Opplæring og inkludering (OI) er helårseffekten 7,9 millioner og for Lokalsamfunn 1 million. I gjeldende økonomiplan ligger det inne nedtrekk på 2 millioner kroner i 2027, 5 millioner kroner i 2028 og 7,9 millioner kroner i 2029. Ved nedleggelse fra august 2027 gir tiltaket samlet merinnsparing i 2027 og 2028, men et restbehov på 0,4 millioner kroner i 2029. Utsettes nedleggelsen til august 2028, må andre tiltak samlet dekke 3 millioner kroner i 2027, 2 millioner kroner i 2028 og 0,4 millioner kroner i 2029.

Det er samtidig viktig å understreke at de faktiske innsparingsmulighetene innenfor Lokalsamfunn vil være avhengige av hvordan bygningsmassen håndteres etter en eventuell nedleggelse. Om eiendommene selges eller beholdes, vil påvirke den reelle økonomiske effekten. De beregnede innsparingene forutsetter at elevene samles på Fryal skole. Det er usikkerhet knyttet til eventuelle økte refusjonsutgifter, som følge av familier som søker privat barnehageplass i nabokommuner. e saksnotat.

Vurdering:

Kommunestyret ba kommunedirektøren om å gi en vurdering av alternativene som foreslås i utredningen fra KS Konsulent ut fra en målsetning om å skape en best mulig oppvekst for barn og unge i Søndre Land.

I rapporten skisserer KS Konsulent fem alternativer for strukturendringer. Alternativene er nærmere vurdert i rapporten, men det knyttes også her noen kommentarer til hvert alternativ:

Alternativ 0 – Fortsette som nå

- Alternativet innebærer å fortsette med samme struktur som i dag. I rapporten fra KS Konsulent beskrives 0-alternativet samlet sett som gjennomførbart, men det vil bli enda trangere rammer for både skole og barnehage, og en større del av ressursene går til drift av bygningene. Samtidig må det også tas grep for å redusere praksis. Konsekvensene av dette alternativet beskrives mer inngående i den påfølgende vurderingen i dette saksframlegget.

Alternativ 1- Flytte mellomtrinn Odnes til Fryal

- I rapporten fra KS-konsulent sies det om alternativ 1 at det kan være positivt for elevene å være en del av et større sosialt miljø. Videre at de kan få bedre muligheter til å kombinere skoledag og fritidsaktiviteter i Hov, noe som kan redusere behovet for transport. Alternativet vil også kunne gi en økonomisk innsparing, men det avhenger av at skolearealet på Odnes reduseres betydelig.

Alternativ 2- Legge ned Trevatn barnehage

- Om dette alternativet skriver KS Konsulent at barnehagekapasiteten i Søndre Land er svært god. Det vil derfor være god plass i de andre barnehagene til disse barna. En forholdsvis stor del av ressursene i barnehage går til lokaler, og dermed vil det være økonomisk å utnytte kapasiteten så godt som mulig. Da vil den generelle utgiften pr. barn i kommunen gå ned. For barna som må flytte til annen barnehage vil det være en konsekvens at de får lengre vei til barnehagen, men de får et større fagmiljø, flere ansatte å spille på og et større sosialt miljø. Barnehagen har et viktig mandat i å hjelpe barn med den sosiale utviklingen, og det kan være vanskelig når det er få barn i noen aldre. Konsekvensen for nærmiljøet vil være at man mister en kortreist barnehage, og det kan være negativt for nye foreldre som ønsker å flytte til området. Konsekvensene av dette alternativet beskrives mer inngående i den påfølgende vurderingen i dette saksframlegget.

Alternativ 3- Slå sammen Fryal og Odnes skole

- Oppsummert skriver KS Konsulent at en sammenslåing av Fryal og Odnes skole vurderes som gjennomførbar i årene fremover fordi elevtallet ved begge skolene er synkende, samtidig som Fryal etter hvert vil få bedre plass når de største årskullene går ut. De økonomiske gevinstene ved en sammenslåing er betydelige, men forutsetter en fleksibel organisering som gjør det mulig å utnytte lærerressursene effektivt og ligge nær lærernormen. Pedagogisk vurderes en større skole som fordelaktig fordi den gir et bredere fagmiljø for lærerne, bedre muligheter for kompetansedeling og rekruttering samt et større sosialt og faglig fellesskap for elevene. Samtidig vil en nedleggelse av Odnes skole kunne få konsekvenser for lokalsamfunnet, ettersom skolen fungerer som en viktig møteplass og bidrar til tilhørighet og attraktivitet i bygda. Konsekvensene av dette alternativet beskrives mer inngående i den påfølgende vurderingen i dette saksframlegget.

Alternativ 4 – Opprette 1-10 skole

- KS Konsulent skriver at et alternativ for å drive mer effektiv administrasjon av skolen er å slå sammen alle tre skolene til en skole med felles ledelse og felles administrasjon. Den økonomiske besparingen er potensielt litt større enn ved bare å slå sammen Fryal og Odnes. Det kan være en gevinst i at det blir mer samarbeid mellom skoleslagene, og at man ser både ressurser og kompetanse i en helhet. Når flere og flere lærere får smalere kompetanse, kan det være en fordel å ha mulighet for å jobbe på flere nivåer i skolen.

Utredningen oppsummerer de økonomiske konsekvensene av fem alternativer. Å fortsette som i dag har ingen økonomisk effekt og innebærer en inntektssvikt på 9,2 millioner kroner. Flytting av mellomtrinnet fra Odnes til Fryal har moderat økonomisk effekt og kan gi en besparelse på 2,5 millioner kroner. Nedleggelse av Trevatn barnehage har moderat økonomisk effekt, med en mulig besparelse på 0,8 millioner kroner. I rapporten er det brukt beregninger som sammenligner en-avdelings barnehage med en mer kostnadseffektiv barnehage med flere avdelinger. Ved en avvikling vil innsparingspotensialet imidlertid være større enn dette, fordi nedleggelsen innebærer et faktisk nedtrekk i kommunens samlede barnehagekapasitet og dermed reduserer kommunens samlede driftsbehov. Dette er årsaken til at tallet som legges til grunn under pkt 2.3 i saksframlegget er ulikt det som er i utredningsrapporten, og derav moderat effekt. Sammenslåing av Fryal og Odnes har høy økonomisk effekt og kan gi en besparelse på 8,5 millioner kroner. Etablering av en samlet 1.–10. skole gir noe høyere effekt enn sammenslåingsalternativet, med en mulig besparelse på 9 millioner kroner.

I tillegg peker KS konsulent på at det er utviklingspotensial når det gjelder helhetlige tjenester. Det pekes på kommunens høye ressursbruk innenfor individuelt tilrettelagt opplæring (ITO), utgifter til

barneverntjenester og utfordringer når det gjelder ungt utenforskap og at kommunen parallelt med strukturendringer fortsatt må jobbe for å lykkes på disse områdene.

Alle alternativene som foreslås, innebærer endringer for kommunen og oppvekstfeltet i kommunen. Det var derfor viktig at utredningen med alle alternativ, ble lagt ut på høring. Basert på både høringsinnspillene, norsk og nordisk forskning, kommunens overordnede planverk og viktigheten av å se oppvekstfeltet inn i en større samfunnsmessig sammenheng, mener vi en samlet ambisjon for oppvekstfeltet kan oppsummeres som:

Oppvekstfeltet i kommunen skal være et helhetlig og inkluderende system som gir alle barn og unge trygge oppvekstvilkår, tilhørighet, læring og mestring. Gjennom tidlig innsats, sterke fagmiljøer, sømløst samarbeid mellom tjenester og aktiv involvering av foresatte og lokalsamfunn sikrer kommunen at alle barn og unge får mulighet til å utvikle sitt potensial og delta i fellesskapet.

Basert på en slik ambisjon mener vi at følgende seks momenter er viktig i et velfungerende framtidig oppvekstfelt:

- Barnets beste
- Kvalitet, lek og læring
- Tidlig innsats og forebygging
- Samhandling og sterke fagmiljø
- Bærekraftig ressursbruk
- Samfunnsmessige konsekvenser

Disse momentene danner grunnlaget for de videre vurderingene. Et naturlig første punkt er vurderingen av barnets beste.

3.1 Barnets beste: trygghet, gode relasjoner og et godt leke- og læringsmiljø

Grunnloven § 104, FNs barnekonvensjon artikkel 3 og 12, opplæringslova § 10-1 og barnehageloven § 3 slår fast at det som er best for barn og elever skal være et grunnleggende hensyn ved handlinger og avgjørelser som berører dem. Siden flere av alternativene i utredningen omfatter endringer i barnehage- og/eller skolestruktur, har vi tatt utgangspunkt i Nordlandsforskning (2026) sin veileder for innholdet i barns beste vurderinger i forbindelse med strukturelle endringer innen oppvekstfeltet. Her anbefales fem steg:

1. Identifisere hvilke barne- og elevgrupper som berøres av vedtaket og hvilke rettigheter som berøres.
2. Innhente kunnskap om hvordan ulike grupper påvirkes, inkludert forskningsdata og erfaringsbasert kunnskap.
3. Medvirkning fra elever gjennom elevråd, ungdomsråd, høringer eller andre metoder for elevmedvirkning.
4. Vurdere konsekvenser for elever og balansere ulike hensyn.

Dokumentere og begrunne vektingen av barnets beste/det beste for eleven opp mot andre relevante hensyn.

3.1.1 Barne- og elevgrupper som vil berøres av vedtaket

Vurderingen av barns beste er gjort med utgangspunkt i forslag til endringer (KS Konsulent, 2026) innen oppvekstfeltet i Søndre Land kommune, herunder endringer i barnehage- og skolestruktur. Vurderingene vil derfor, i større og mindre grad, omfatte alle barn i barnehager og elever i grunnskolene i kommunen. Siden saken omhandler framtidig organisering og innhold innen oppvekstfeltet omfatter den også framtidige barn og elever. I tråd med nasjonale anbefalinger er det gjort egne vurderinger rundt barn og elever med særskilte tilretteleggingsbehov der dette avviker fra de generelle vurderingene.

3.1.2 Kunnskap om ulike konsekvenser for barn og elever

Norsk forskning (Furenes mfl., 2023; Keles m.fl., 2022; Reiling & Wendelborg, 2025) viser at konsekvensene av endringer i barnehage- og skolestrukturen er sammensatte og må vurderes ut fra lokale forhold og hvordan endringene gjennomføres. Forskningen peker særlig på betydningen av trygghet, tilhørighet, inkludering, kvaliteten på overgangsprosesser, tilgang til kompetanse samt barns tilknytning til nærmiljø og lokalsamfunn.

Tilhørighet og stabile relasjoner til jevnaldrende og ansatte er sentrale faktorer for barns trivsel, utvikling og læring. Strukturendringer kan medføre brudd i etablerte relasjoner og sosiale nettverk. Samtidig kan større enheter gi barn tilgang til større fellesskap og flere sosiale relasjoner dersom overgangene planlegges og følges opp på en god måte.

Forskningen understreker videre at inkludering handler om mer enn fysisk tilstedeværelse. Opplevelsen av deltakelse, tilhørighet og å være en del av fellesskapet er avgjørende. Større fagmiljøer kan bidra til å styrke inkluderende praksis, men større og mer komplekse organisasjoner kan også gjøre det mer utfordrende å sikre at alle barn blir sett og fulgt opp på en god måte.

Overganger mellom barnehager og skoler beskrives som en særlig sårbar fase for barn. Bytte av miljø innebærer nye relasjoner, rutiner og forventninger. Forskningen fremhever at godt planlagte og systematiske overgangsprosesser er avgjørende for å ivareta barns trygghet, trivsel og læringsutbytte.

Når det gjelder kvaliteten på leke- og læringsmiljøet, viser forskningen at større enheter kan gi tilgang til bredere fagmiljøer, mer spesialisert kompetanse og mer robuste tjenester. Samtidig finnes det ikke forskningsmessig grunnlag for å konkludere med at større barnehager eller skoler i seg selv gir høyere kvalitet. Kvaliteten er i større grad knyttet til organisering, ledelse, kompetanse og ressursutnyttelse.

Lengre reisevei trekkes frem som en mulig konsekvens av strukturendringer. Dette kan innebære lengre dager, økt belastning og mindre tid til lek, fritidsaktiviteter og sosial deltakelse. For yngre barn fremheves nærhetsprinsippet ofte som viktig for opplevelsen av trygghet og tilhørighet. Forskningen viser også at barnehager og skoler ofte fungerer som sentrale møteplasser i lokalsamfunnet, og at strukturendringer derfor kan påvirke barns tilknytning til nærmiljøet.

Samlet viser forskningen at konsekvensene av strukturendringer må vurderes helhetlig. Det finnes ikke dokumentasjon som tilsier at større enheter automatisk gir bedre kvalitet eller bedre oppvekstvilkår. Eventuelle gevinster forutsetter at økte faglige og organisatoriske ressurser omsettes til bedre pedagogisk praksis og god oppfølging av det enkelte barn.

3.1.3 Kunnskap om ulike konsekvenser for barn og elever med særskilte tilretteleggingsbehov

For barn og elever med særskilte tilretteleggingsbehov viser forskningen at strukturendringer kan innebære både risikofaktorer og mulige gevinster. Denne gruppen er ofte særlig avhengig av stabile relasjoner, kontinuitet i tiltak og tett samarbeid mellom foresatte, pedagogisk personale og støttetjenester.

Overganger mellom enheter kan medføre økt risiko for brudd i relasjoner, tap av etablert kompetanse om barnet og forsinkelser i oppfølging av vedtak og tilretteleggingstiltak. Dette kan påvirke barnets opplevelse av trygghet, inkludering og mestring. Samtidig kan større enheter ha bedre forutsetninger for å samle spesialpedagogisk kompetanse, etablere tverrfaglige team og tilby mer robuste støttetjenester.

Forskningsgrunnlaget tilsier at konsekvensene for denne gruppen i stor grad vil avhenge av kvaliteten på overgangsarbeidet, sikring av nødvendig kompetanse og ressurser, kontinuitet i relasjoner samt involvering og medvirkning fra foresatte.

3.1.4 Barnas stemmer

Innspill fra barn og elever i Søndre Land gjennom innspillmøtene og høringssvar viser at de legger særlig vekt på trygghet, vennskap, gode relasjoner til lærere, betydningen av å bli sett og inkludert, samt muligheten til å delta i fritidsaktiviteter. Flere peker også på at svært små elevgrupper kan være sårbare, samtidig som det uttrykkes et ønske om framtidstro og fortsatt satsing på barn og unge i kommunen. For en fullstendig gjengivelse av innspill fra barn og unge vises det til utredningen og høringsinnspillet fra Søndre Land Ungdomsråd.

3.1.5 Konsekvenser for barn og elevers beste – oppsummert

Vurderingen av barnets beste viser at strukturendringer kan gi både positive og negative konsekvenser. De viktigste utfordringene knytter seg til brudd i relasjoner, endret tilhørighet, lengre reisevei og belastninger i overgangsfasen. Samtidig kan større enheter gi tilgang til større sosiale fellesskap, mer robuste fagmiljøer og bedre tilgang til kompetanse og støttetjenester.

Særlig for sårbare barn vil kvaliteten på overgangsarbeidet være avgjørende. Kommunedirektøren vurderer at negative konsekvenser kan reduseres gjennom systematiske overgangstiltak, tett samarbeid med foresatte og særskilt oppfølging av barn med tilretteleggingsbehov.

Videre skisseres derfor tiltak for å sikre god gjennomføring for berørte barn og elever ved endringer i barnehage- og/eller skolestruktur.

3.1.6 Aktuelle tiltak for å ivareta kvalitet og trygghet i gjennomføringen

Ved eventuelle strukturendringer vil kvaliteten på gjennomføringen være avgjørende. Erfaringer fra omstillingsprosesser viser at tydelig ledelse, involvering av ansatte og tillitsvalgte, fokus på barnets beste og tidlig kulturbygging er sentrale suksessfaktorer.

Kommunedirektøren legger til grunn at eventuelle endringer må gjennomføres gjennom en helhetlig prosess som involverer barn, foresatte, ansatte, tillitsvalgte, frivillighet og lokalsamfunn.

3.2 Kvalitet i lek og læring, sterke fagmiljøer og tidlig innsats

Søndre Land kommune har de siste årene arbeidet målrettet for å styrke kvaliteten og sammenhengen i oppvekstsektjenestene. Det er etablert en rekke tiltak som samlet skal bidra til tidligere innsats, bedre samordning av tjenester og mer likeverdige tilbud for barn og unge. Målet har vært å bygge en helhetlig struktur som sikrer at utfordringer avdekkes tidlig og følges opp med riktig kompetanse på riktig tidspunkt.

For å styrke barns språk- og leseutvikling er det utarbeidet en Språk-, lese- og skriveveileder 0-16 år som omfatter helsesykepleiertjenesten, barnehage og skole, 0-16 år. Samtidig deltar ansatte i regionale kompetanseutviklingstiltak, som språk- og leseveiledere, for å styrke kvaliteten i det daglige arbeidet.

Som overordnet modell for tidlig innsats og samordning er Bedre tverrfaglig innsats (BTI) etablert i kommunen. Gjennom handlingsveiledere, rutiner og verktøy skal modellen sikre tidlig oppfølging, likeverdig praksis og god koordinering mellom tjenester. BTI skal også sikre at ansatte i barnehager og skoler får nødvendig støtte når saker krever innsats utover virksomhetenes ordinære oppgaver.

Kommunen har samtidig gjennomført et omfattende utviklingsarbeid i PP-tjenesten i tråd med intensjonene i ny opplæringslov. Innlandet Revisjons oppfølgingsrevisjon i 2026 konkluderer med at kommunen i stor grad har fulgt opp tidligere anbefalinger gjennom styrket systemrettet og forebyggende arbeid, tydeligere rutiner og faste samhandlingsarenaer mellom PP-tjenesten og skolene. Revisjonen peker samtidig på at praksisendringer tar tid og at det er viktig å opprettholde innsatsen for å sikre varige forbedringer.

Tilsvarende er det etablert strukturer for systematisk oppfølging av skolefravær. Lokale tverrfaglige team og et kommunalt skolemiljøteam bidrar til mer koordinert og likeverdig oppfølging på tvers av skolene.

Helsesykepleiertjenesten har en sentral rolle i kommunens forebyggende arbeid. Det arbeides med tettere samarbeid mellom helsestasjon, barnehager og barnevern for å sikre tidligere innsats og bedre samordning av oppfølgingen rundt barn og familier. Også innen foreldrestøtte er tilbudene styrket gjennom opplæring i TIBIR foreldrerådgivning, som supplerer eksisterende tiltak som COS-kurs.

I mer sammensatte saker er det etablert rutiner for bruk av koordinator og barnekoordinator, støttet av et eget kompetanseteam for veiledning og opplæring. Erfaringene så langt viser at tidlig, koordinert og tverrfaglig innsats gir bedre effekt enn senere og mer fragmenterte tiltak.

Videre deltar kommunen i den nasjonale satsingen på psykisk helse for barn og unge. Et sentralt tiltak i denne satsingen er etableringen av familieteam som et lavterskeltilbud for barn, unge og foresatte.

3.3 Forebygging og samhandling

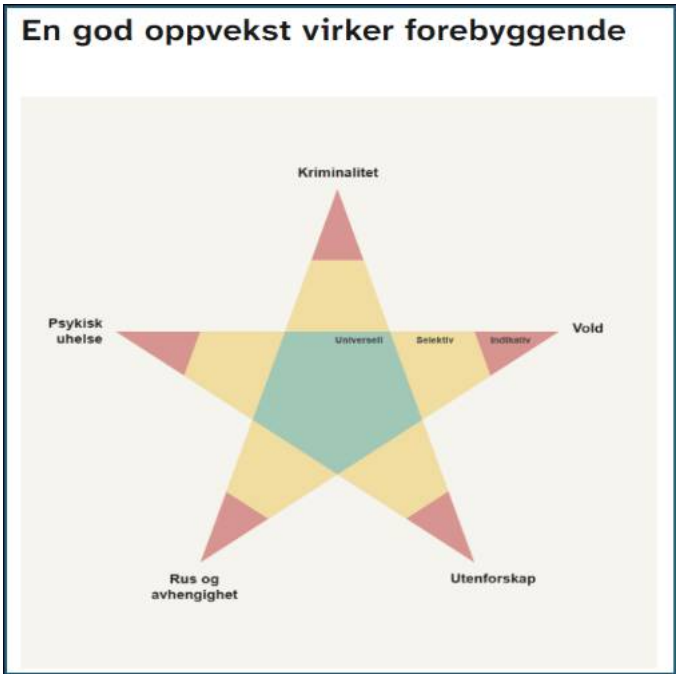
En viktig del av oppvekstfeltet som også har vært del av utredningsarbeidet er forebyggende arbeid og behovet for samhandling. For å nå målene og kriteriene for kvalitet innen oppvekstfeltet er vi helt avhengig av helhet, tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid. En sentral satsning i kommunen er å bygge tjenestestrukturen på prinsippene i helhetlig innsatstrapp. Sentrale prinsipper i helhetlig innsatstrapp er forebygging framfor reparasjon, tidlig/proaktiv innsats, egenmestring og mobilisering av ressurser

og helhet og samhandling for å oppnå en bærekraftig ressursbruk. Overført til oppvekstfeltet handler det for det første om å styrke de universelle arenaene. Barnehager, skoler, helsesykepleiertjenester, fritidsarenaer, bibliotek, kulturskole, ungdomsklubb og frivillighet kan sees som de nederste trinnene i trappa. Disse arenaene når alle barn og unge og har derfor stor betydning for inkludering, trivsel og livsmestring. Lykkes vi bedre her vil andelen som trenger mer omfattende og kostnadskrevende tiltak, eksempelvis i barnevernet kunne gå ned. Innsatstrapp-tenkningen innebærer også å bygge robuste lag rundt barnet gjennom tett samarbeid med hjemmet og å ha tverrfaglig samhandling rundt utsatte barn og unge. Oppvekstfeltet berører ofte flere tjenester samtidig og innsatstrappen peker på behovet for felles mål på tvers av tjenester, koordinert innsats mellom skole, barnehage, helsestasjon, barnekoordinator, PPT, barnevern, fysio- og ergotjenester og psykisk helse og tydelige samarbeidsstrukturer og ansvarslinjer. Dette for å redusere risikoen for at familier opplever et fragmentert hjelpeapparat. Tidlig innsats er et mye brukt begrep innen oppvekstfeltet, og sett i sammenheng med innsatstrapp handler det om mer systematisk innsats som for eksempel lavterskel psykisk helsestøtte, gruppetilbud for barn og foresatte, tidlig språkinnsats, forebyggende skolefraværsarbeid og tverrfaglige team rundt barn og unge.

I et saksframlegg om framtidig innhold og organisering av oppvekstfeltet er det særlig interessant å trekke fram noen forskningsfunn om sammenhengen mellom risiko for framtidig utenforskap og innsatser i barnehage og skole (Frøyland m.fl., 2022). Norsk forskning peker ganske tydelig på at tidlig innsats i barnehage og grunnskole kan redusere flere av de risikofaktorene som senere henger sammen med ungt utenforskap, som svake språkferdigheter, manglende skolemestring, psykiske helseutfordringer, frafall i videregående opplæring og svak tilknytning til arbeid.

Det norske kunnskapsgrunnlaget (Universitetet i Oslo, 2025; Universitetet i Stavanger, 2022) peker på en relativt konsistent årsakskjede:

Tidlig innsats i barnehage og skole → bedre språk, sosial kompetanse og psykisk helse → høyere mestring og læringsutbytte → større sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring → sterkere tilknytning til arbeid og samfunnsliv → redusert risiko for ungt utenforskap.

Et slikt resonnement understøttes også av det såkalte oppvekstrundskrivet som ble publisert 24. august i år (Bufdir, 2026a). Formålet med dette rundskrivet er å gi en oversikt over kommunens ansvar på oppvekstområdet, og beskrive hvordan ansvar, plikter og oppgaver understøtter et felles mål: *gode oppvekstvilkår for alle barn og unge.* I en tilhørende fagressurs (Bufdir, 2026b) visualiseres sammenhengen mellom tidlig og universell innsats og problemer vi ønsker at barn og unge skal unngå.

Illustrasjonen, kalt «forebyggingsstjerna» viser et viktig poeng med forebyggende innsatser. Kunnskapen vi har om risiko- og beskyttelsesfaktorer hos barn og unge tilsier at disse ofte er felles for utfordringene i spissene på stjernen, slik at én innsats kan være med å forebygge flere problemer samtidig. Et eksempel er tiltak som forbedrer skolemiljøet. Samtidig som et godt skolemiljø er viktig for alle elever, kan det være med på å forebygge både psykiske helseplager og skolefrafall, eller at barn kommer inn i kriminelle miljøer (Bufdir, 2026b).

Kommunedirektøren vurderer at det i dag er etablert en solid og framtidsrettet struktur for tidlig innsats, forebygging og tverrfaglig oppfølging innen oppvekstområdet. Denne strukturen forutsetter imidlertid tilgang til nødvendig kompetanse og kapasitet både i helsesykepleiertjenesten, barnehager, skoler og støttetjenestene rundt dem. Dette omfatter lovpålagte tjenester, som PPT og helsestasjon, men også viktige støttefunksjoner, som spesialpedagogiske ressurser og psykososial oppfølging.

Med bakgrunn i kommunens økonomiske utfordringer og framtidige behov vurderer kommunedirektøren at det vil være krevende å opprettholde og videreutvikle denne samlede innsatsen uten endringer i dagens barnehage- og skolestruktur. En mer bærekraftig organisering av tjenestene vurderes derfor som en forutsetning for å kunne opprettholde kvaliteten i den helhetlige oppfølgingen av barn og unge også i årene som kommer.

3.4 Særlige vurderinger ved alternativ 0

Alternativ 0 innebærer at dagens barnehage- og skolestruktur videreføres, men innenfor reduserte økonomiske rammer og med fortsatt nedgang i barnetallet. Kommunen har over tid hatt lavere etterspørsel etter barnehageplasser, og ved oppstart av barnehageåret 2026 var det ledig kapasitet tilsvarende én barnehageavdeling. Det er derfor behov for å tilpasse kapasiteten før hovedopptaket i 2027.

Dersom Trevatn barnehage videreføres, må kapasiteten reduseres i Hov sentrum, enten ved å stenge én avdeling i Hov barnehage eller redusere gruppestørrelsen i Grettegutua barnehage. Avvikling av Trevatn vil kunne gi lengre reisevei for enkelte familier og økte refusjonsutgifter dersom flere velger private barnehager i nabokommuner. Samtidig kan redusert kapasitet i Hov sentrum gi lengre reisevei for sentrumsnære familier. God ressursutnyttelse forutsetter at kommunens samlede barnehagekapasitet tilpasses behovet.

Kommunalområdet Tidlig innsats og familie får reduserte økonomiske rammer i planperioden, på om lag 5,5 millioner kroner. Selv om lavere barnetall gir mulighet for redusert bemanning, vil faste kostnader knyttet til flere bygg og små enheter i stor grad bestå. Dette kan føre til høyere kostnad per barn og mindre ressurser til pedagogisk arbeid.

Reduksjonene kan ikke tas ut i barnehagene alene. Det vil også kunne bli nødvendig å redusere kapasiteten i forebyggende tjenester og tiltak, bant annet i Helsesykepleiertjenesten, familieteam og andre tverrfaglige tjenester. Dette kan svekke det tverrfaglige samarbeidet mellom helsestasjon, barnehage og skole, og gi mindre tid til forebygging, oppfølging og utviklingsarbeid.

Kommunalområdet Opplæring og inkludering får reduserte økonomiske rammer i planperioden på om lag 7 millioner kroner.

Dette vil samlet sett gjøre det krevende å opprettholde dagens skolestruktur uten samtidig å redusere støttesystemene rundt barnehage og skole. Alternativ 0 innebærer derfor betydelige konsekvenser selv om dagens struktur videreføres. Kommunen må redusere bemanning og kapasitet som følge av færre barn og strammere økonomi. Administrasjonens vurdering er at alternativ 2 og 3 gir de beste økonomiske forutsetningene for å møte framtidige utfordringer, selv om 2027 uansett vil bli et krevende år.

3.5 Vurdering rundt virkningstidspunkt i foreslåtte endringer

Et sentralt tema i arbeidet med saksframlegget er virkningstidspunkt for strukturendring. Særlig gjelder det for sammenslåing av Odnes og Fryal skole. Argumenter for en virkningsdato fra august 2027 er i hovedsak begrunnet med det økonomiske handlingsrommet vi har. Virkningstidspunkt fra august 2028 vil gi en økonomisk tilleggsutfordring på 3 millioner i 2027. Prognosene for inneværende vil også kunne påvirke de økonomiske utfordringene for 2027 negativt. For å klare en slik omstilling uten å gjøre strukturelle endringer, vil det bli nødvendig å bygge ned det meste av støttesystemet innenfor oppvekstområdet. Avvikling av Odnes skole fra høsten 2028 ville gitt oss lengre omstillingstid. Ved en raskere prosess øker risikoen for uro, svekket tilhørighet og i enkelte tilfeller redusert faglig utvikling i overgangsperioden. Samtidig vil skoleåret 27/28 kunne bli belastende i påvente av den kommende nedleggelsen.

Ideelt sett ville en prosess fram mot skolestart 2028 vært ønskelig. Gitt økonomisk handlingsrom til å opprettholde forsvarlige tjenester, er kommunedirektørens vurdering at virkningstidspunkt er nødvendig og forsvarlig å sette til august 2027.

3.6 Samfunnsmessige konsekvenser

I kommunestyrets mandat til KS Konsulent ble det bedt om en vurdering av samfunnsmessige konsekvenser. Kommunedirektøren vurderer at dette temaet bør belyses ytterligere som supplement til den mottatte utredningen, slik at beslutningsgrunnlaget blir mest mulig helhetlig.

Forskning (Institutt som Samfunnsforskning, 2026; Telemarksforsking og Nordlandsforskning, 2026) viser at endringer i barnehage- og skolestruktur er komplekse beslutninger, der økonomi, demografi, kvalitet og fagmiljø må veies opp mot konsekvenser for elever og lokalsamfunn. Samling av elever i større enheter kan gi mer robuste fagmiljøer, bedre rekrutteringsmuligheter og et bredere opplæringstilbud. Samtidig er det krevende å dokumentere de økonomiske gevinstene fullt ut, ettersom eventuelle innsparinger må sees opp mot blant annet økte transportkostnader og andre følgevirkninger. Tilsvarende peker forskning på barnehagestruktur på at større enheter kan gi bedre kapasitetsutnyttelse og mer robuste fagmiljøer, uten at størrelse i seg selv garanterer høyere kvalitet.

For lokalsamfunnene fungerer skole og barnehage ofte som møteplasser, identitetsbærere og viktige bidrag til opplevd attraktivitet. Selv om forskningen ikke påviser at nedleggelse av skoler alene fører til varig befolkningsnedgang, kan slike endringer oppleves som et tap av viktig sosial infrastruktur.

For Søndre Land vurderes de største mulige konsekvensene å være samfunnsmessige og demografiske, særlig for områdene Trevatn og Odnes. Barnehage og skole er viktige faktorer når småbarnsfamilier vurderer bosted. En nedleggelse kan derfor påvirke områdenes attraktivitet og på

sikt bidra til lavere tilflytting, færre barnefamilier og en eldre befolkningssammensetning. Samtidig kan lokalsamfunnene miste viktige møteplasser som bidrar til fellesskap, frivillighet og lokal identitet.

Lengre reisevei er en annen mulig konsekvens. Dette kan gi lengre dager for barna, redusere tiden til fritidsaktiviteter og øke belastningen for familiene. På den annen side kan større enheter gi tilgang til bredere fagmiljøer, flere jevnaldrende og bedre muligheter for spesialisering. Den faktiske effekten vil i stor grad avhenge av kvaliteten på de mottakende skolene og barnehagene.

Tilgang til skole og barnehage kan også påvirke bolig- og næringsutvikling. Endringer i strukturen kan påvirke etterspørselen etter boliger og grunnlaget for videre utvikling i mindre lokalsamfunn. Samtidig er et sentralt formål med strukturendringer å sikre en mer bærekraftig ressursutnyttelse gjennom lavere driftskostnader, bedre utnyttelse av bygg og personell samt mer robuste fagmiljøer.

Fra et samfunnsutviklingsperspektiv er den sentrale avveiingen derfor balansen mellom kommunens behov for økonomisk og faglig bærekraft og lokalsamfunnenes behov for attraktivitet, identitet og bosetting.

Utviklingen i Gjøvikregionen de siste årene viser at befolkningsveksten i hovedsak skjer i og rundt større sentre, særlig Gjøvik, mens Land-kommunene fortsatt har utfordringer knyttet til aldrende befolkning og svak befolkningsvekst. Dette er utviklingstrekk som har funnet sted med dagens barnehage- og skolestruktur. Samtidig viser pendlermønsteret at Søndre Land i stor grad er integrert i et regionalt arbeidsmarked, hvor mange innbyggere arbeider i Gjøvik, på Raufoss eller andre steder utenfor kommunen.

I høringsinnspillene trekkes veksten i Raufoss næringspark frem som en mulig driver for økt tilflytting til kommunen. Dialog med administrerende direktør i næringsparken viser imidlertid at betydelig vekst i antall arbeidsplasser så langt ikke har gitt tilsvarende befolkningsvekst i regionen. Dette forklares blant annet med omfattende pendling og at nærhet til arbeidssted ikke nødvendigvis er avgjørende for bostedsvalg.

Kommunedirektøren legger derfor til grunn at nærhet til skole og barnehage er en viktig faktor for mange barnefamiliers bostedsvalg, men at befolkningsutvikling påvirkes av en rekke forhold som kommunen bare delvis kan styre. Erfaringene de siste årene viser at dagens struktur alene ikke har vært tilstrekkelig til å snu utviklingen med fallende folketall og en aldrende befolkning. Samtidig vil eventuelle strukturendringer kunne påvirke attraktiviteten til enkelte lokalsamfunn, og dette må inngå som en del av den samlede vurderingen.

3.7 Oppsummert

Kommunedirektøren vurderer at Søndre Land kommune har utviklet et oppvekstfelt med mange sterke kvaliteter. Samtidig viser utredningen med befolkningsutviklingen og de økonomiske framskrivningene, og den utdypende saksfremstillingen, at dagens struktur over tid utfordrer kommunens evne til å opprettholde ønsket kvalitet og nødvendig handlingsrom for videreutvikling. Strukturendringer har over tid vært tema i Søndre Land. Erfaring og innspill tilsier at det er krevende og ikke holdbart over tid.

Den viktigste utfordringen er ikke dagens kvalitet, men kommunens evne til å opprettholde og videreutvikle kvaliteten i årene som kommer. Færre barn, økende overkapasitet i bygg, færre statlige overføringer til oppvekstområdet og økende press innen helse- og omsorgssektoren tilsier at dagens struktur gradvis vil bli mindre bærekraftig.

Kommunedirektøren vurderer samtidig at barnets beste må være et overordnet hensyn. Dette innebærer at konsekvenser for trygghet, tilhørighet, relasjoner, leke- og læringsmiljø og sårbare barn må tillegges stor vekt. Høringssvarene viser tydelig at nærhet til skole og barnehage har stor betydning for barn, foresatte og lokalsamfunn. Det foreligger ingen løsning uten ulemper.

Kommunedirektøren mener at strukturendringer er avgjørende for å kunne opprettholde et helhetlig, kvalitativt godt og bærekraftig oppvekstilbud i Søndre Land. De økonomiske gevinstene er en forutsetning for kvaliteten i det samlede oppvekstilbudet.

Det anbefales følgende endring av barnehage- og skolestruktur:

- Å legge ned Trevatn barnehage (alternativ 2) fra og med barnehageåret 27/28. Berørte barn i Trevatn barnehage tilbys plass i øvrige kommunale barnehager i samsvar med barnehageloven og gjeldende opptaksbestemmelser.
- Å slå sammen Fryal skole og Odnes skole (alternativ 3) fra og med skoleåret 27/28.

Etter en samlet vurdering av barnas behov for trygghet, tilhørighet, leke- og utviklingsmiljø, læring og et godt barnehage- og skolemiljø opp mot hensynet til kvalitet, ressursutnyttelse, faglig robusthet og kommunens økonomiske bærekraft, både innen oppvekstområdet og som helhet anses foreslåtte endringer å være forsvarlige.

Videre må det vurderes hvordan oppvekstfeltet som helhet best kan organiseres for å sikre tidlig innsats, god samhandling og et bærekraftig tjenestetilbud også i framtiden.

For å ivareta barnets beste må gjennomføringen skje planmessig og med tett oppfølging gjennom hele omstillingsperioden. Barn og foresatte skal møtes med gode overgangsordninger som bidrar til trygghet og forutsigbarhet, og sårbare barn skal få særskilt oppfølging gjennom hele prosessen. Ansatte og tillitsvalgte skal involveres tett i planlegging og gjennomføring, slik at erfaringer og kompetanse tas i bruk på en god måte. Samarbeidet med frivilligheten og lokalsamfunn skal ivaretas gjennom prosessen. Videre skal det utarbeides en plan for videre bruk av berørte bygg.

Kommunedirektøren anerkjenner at beslutningene kan oppleves som krevende for innbyggerne på Trevatn og for dem som tilhører skolekretsen Odnes. Kommunen må derfor følge opp strukturendringene med et målrettet og langsiktig arbeid for å opprettholde levende lokalsamfunn, styrke frivilligheten og sikre gode møteplasser.

Det er behov for beslutninger som gir klar retning og forutsigbarhet framover.

Copilot (KI) er brukt for å forbedre tekst og sikre klarspråk i framstillingen av teksten som helhet.

Hov, 09.09.2026

Anne Grethe Hole-Stenerud
kommunedirektør

Håvard Eriksen
kommunalsjef

SØNDRE LAND KOMMUNE